

Leidraad in ontwikkeling:

Inwonerparticipatie in de warmtransitie

Editie 7: 12 januari 2022

Lessen uit Doe & Leer Lab Kwartaalsessie-4: Off- en online interactie via tafels & platforms

Nota Bene:

- *De lessen zijn gerubriceerd: lessen voor gemeenten, voor inwonersgroepen en lessen voor beide én hun samenwerking. Behoor je tot één doelgroep: les toch ook de lessen voor de andere groep!*
- *De bronnen van onderstaande lessen (vaak met URL-link) staan vermeld in Bijlage 1.*
- *Algemene informatie over het Doe & Leer Lab én over de ontwikkeling van de leidraad voor inwonerparticipatie in de warmtetransitie vind je in Bijlage 2.*

Lessen voor gemeenten → Bepaal per situatie wat past

- Rollen van de gemeenten zijn bijvoorbeeld: werken aan bewustwording onder inwoners, goede informatie verstrekken, podium bieden aan inspirerende voorbeelden, prikkels geven voor energiebesparing, ophalen waar inwoners kansen zien en wie actief wil meedenken en -doen.
- Bepaal (per fase) in het proces het gewenste participatieniveau, bijvoorbeeld met de participatieladder: informeren – raadplegen – adviseren – co-productie – meebeslissen – faciliteren.
- Participeren begint met informeren van inwoners: bijvoorbeeld gericht informeren over de voortgang van de Transitievisie Warmte en gelegenheid geven tot reactie.

Lessen voor inwonersgroepen en inwonersinitiatieven → Bepaal per situatie wat past

- Vaak gaat communicatie / participatie 'aan' vanuit boosheid of bezorgdheid OF vanuit passie om een 'nieuw idee' te delen.
- Veel inwoners vinden kosten en betrouwbaarheid het belangrijkste voor de nieuwe warmteoplossing.

Lessen voor goed samenspel tussen gemeenten, inwonersgroepen en andere stakeholders → Bepaal per situatie wat past

- Goede samenwerking tussen gemeenten en inwoners(groepen) is voor de warmtetransitie onontbeerlijk.

- Vind samen een nieuw verhaal, een nieuw narratief. Sluit daarin aan op de lokale wortels en historie, en 'vertel': wat is er lokaal anders dan elders en wat wordt er anders?
- Sterke communicatie is communicatie die met beelden wordt ondersteund.
- Vóór je gaat vertellen, luister eerst naar mensen: welk verhaal zit in hun hoofd (bang, boos, eigen ideeën, ...). Ga dan bevragen en informatie geven. Ga niet overtuigen, stuur niet aan op beslissingen, maar werk vanuit 'van elkaar leren'. Dit leidt tot meer vertrouwen en meer draagvlak.
- Democratie is luisteren naar de wensen van anderen, daarvan leren, en daarna je eigen mening over iets vormen (naar Hannah Arendt).
- Begin op tijd met communicatie en participatie: vóór er plannen liggen en juist om samen plannen te maken.
- Deelnemers vinden voor (off- en online dialoog) kan via social media, diverse gemeentelijke communicatiekanalen, mailings, gerichte doelgroepenbenadering (bijvoorbeeld moskee, jongeren- en ouderencentra e.d.).
- Vragen zijn de interventies, tools faciliteren deze.
- Online dialoog tools bieden inwoners gelegenheid om op hun eigen moment, snel, veilig en anoniem te participeren, ze geven ieder evenveel 'spreek- en luistertijd' en borgen dus gelijkwaardigheid en diversiteit. Ze hebben een groot bereik en leveren snel en direct rapportages voor gebruik in vervolgronden of vervolgstappen.
- Een aanpak met afwisselende rondes van offline dialoog in een kleine groep en digitale dialoog met een grote groep inwoners (zoals TilburgerTafel: 20 deelnemers offline en 1500 online):
 - geeft veel structuur aan de dialoog;
 - biedt ruimte voor het stellen van 'vragen die ertoe doen', zowel open als gesloten vragen;
 - geeft deelnemers gelegenheid tot reflecteren op uitkomsten;
 - leidt tot nuanceringen en voortschrijdend inzicht, want deelnemers zien visies en belevingen van anderen;
 - leidt daarmee weg van 'meningen vanuit emoties' en weg van de 'flanken van discussies';
 - naar opbrengsten die breder, dieper en serieuzer zijn;
 - bespaart veel tijd en werk;
 - vergaart intelligentie met grote groepen en organiseert 'slimme democratie';
 - geeft 'gewone mensen' een rol in complexe besluitvorming en is daarmee een 'decision making community'.
- Na sluiting van de dialoog kan 'het gesprek' verder gaan op social media, met kans op ventilatie van ongenueanceerde meningen. Zorg dat een team klaar staat van 'goed geïnformeerden' (inwoners, wetenschappers, specialisten, ambtenaren e.d.) om adequaat op grof geschut te reageren, bijvoorbeeld in de vorm van FAQ's.
- Bij zeer boze deelnemers: bel ze op, beluister hun verhaal, geef gelijk waar het klopt, geef aan waar je het niet weet, corrigeer wat niet klopt, en ga eventueel langs voor een verder gesprek.
- Via online platforms kunnen initiatiefnemers (professionals, inwoners, ondersteuners) en initiatieven elkaar vinden, elkaar helpen, samen aan vraagstukken werken en samen leren, op grote schaal en ook in kleine (besloten) groepen. Zo'n verzamelplaats verbindt 'wat al bestaat' (zoals initiatieven, websites, andere platforms) en stimuleert nieuwe verbindingen en ontwikkelingen.

Bijlage 1. Bronnen van de lessen voor inwonerparticipatie in de warmtetransitie

Programma Doe & Leer Lab Kwartaalsessie-4 d.d. 15 december 2021

- Titel: **Off- en online interactie via tafels & platforms**
- Programma:
 - **Maptionnaire**: online participatietool die ideeën en belevingen rond een locatie (letterlijk) op de kaart zet: Wyko Koopman.
 - **MapTable**: mobiele digitale participatietafel voor dialoog met kleine groepen: Jaap de Kroes.
 - **Zeeland Zorgt Samen, 1SociaalDomein en Samen voor Elkaar**: voorbeelden van online platforms voor uitwisseling en samenwerking tussen professionals, inwoners en ondersteuners: Lenet Verzijl, Valentijn van Esch en Alien Kok.
 - **TilburgerTafel**: praktijkverhaal met een combinatie van offline en online dialoog voor de warmtetransitie in Tilburg: Harry te Riele en Maurik Dippel.
 - Vragen en andere inbreng van ca. 35 deelnemers.

Besproken participatie tools en platforms en andere informatiebronnen, mét URL-Links

- Participatie tools en aanpakken:
 - Maptionnaire:
 - <https://www.smarticipatie.nl/tools/maptionnaire>
 - [Maptionnaire | Zeeuws Energieakkoord](#)
 - MapTable:
 - <https://www.smarticipatie.nl/tools/matable>
 - <https://www.mapsup.nl>
 - TilburgerTafel:
 - <https://www.tilburg.nl/actueel/nieuws/item/inwoners-adviseren-over-nieuwe-manier-van-verwarmen> + hier staat ook het resultaat: burgeradvies aan de gemeenteraad.
 - Filmpje: [Warmteadvies TilburgerTafel voor gemeenteraad Tilburg - YouTube](#)
 - [CircleLytics Tilburger Tafel | Zeeuws Energieakkoord](#)
- Participatie platforms:
 - Zeeland Zorgt Samen: www.zeelandzorgtsamen.nl of <https://zzs.1sociaaldomein.nl>
 - 1SociaalDomein: <https://www.1sociaaldomein.nl>
 - Samen voor Elkaar Overijssel: <https://www.samenvoorelkaar.nl>
- Andere informatiebronnen:
 - Smarticipatie: <https://www.smarticipatie.nl>
 - MapSupport: <https://www.mapsup.nl>
 - TransitieFocus: <https://transitiefocus.com>
 - Circlelytics:
 - <https://www.circlelytics.com/nl/>
 - Info over de digitale dialoogmethode: <https://www.circlelytics.com/nl/whitepaper/>
 - Participatienetwerk Zeeland: [\(49\) "participatienetwerk zeeland" | Zoeken | LinkedIn](#)
 - Participedia: <https://participedia.net>

Bijlage 2: Doe & Leer Lab en ontwikkeling van deze leidraad

In het Doe & Leer Lab van het Traject Energieke Gemeenten leren we met en van elkaar: hoe inwonersgroepen goed kunnen meedoen in de warmtetransitie. Deelnemers aan het Lab zijn medewerkers van Zeeuwse gemeenten, Provincie Zeeland en organisaties die inwonersgroepen ondersteunen, zoals Zeeuwse Milieufederatie, Zeeuwind (samen Zeeuwse Participatiecoalitie), Zeeuws Klimaatfonds, Zeeuwse Vereniging voor Kleine Kernen, Dorpen voor Morgen, Participatienetwerk Zeeland, KNHM Team Zeeland, Marsaki en anderen. Ook belangstellenden van wijk- en dorpsraden, energiecoöperaties en andere inwonersgroepen nemen deel.

In totaal zijn er in 2021 tot en met januari 2022 vier Kwartaalsessie en vier Excursies gepland: online zolang het moet of handig is, offline wanneer het kan. In de Kwartaalsessies zijn er presentaties van diverse sprekers en is er uitwisseling over participatie tools, aanpakken en ervaringen. In de Excursies staan praktijkvoorbeelden centraal, uit Zeeland en elders.

Dat 'met en van elkaar leren' gebeurt individueel door iedere deelnemer tijdens de sessies en excursies. Maar het doel is ook om collectief te leren en dus 'samen wijzer te worden'. Daarom ontwikkelen we met alle inzichten en lessen die uit de sessies en excursies naar voren komen een leidraad. Hiermee willen we handvatten bieden voor 'een manier van doen' waar beide zijden van het samenspel tussen gemeenten en inwonersgroepen profijt van kunnen hebben.

De leidraad ontwikkelt zich gaandeweg: na elke sessie en excursie stellen we een editie met lessen over inwonerparticipatie samen. Die edities bestaan dus naast elkaar. Totdat we in februari 2022 ná alle sessies en excursies een bundeling maken tot één finale leidraad.

We hopen dat hiermee, in etappes, een praktisch hulpmiddel ontstaat, waar velen nut en plezier van zullen hebben.

Sonja Nossent – ZeelandBruist:

sonjanossent@zeelandbruist.nu

Marlou Boerbooms – Energieambassadeur:

marlou@energieambassadeur.nl

Baukje Bruinsma – Gemeente Schouwen-Duiveland:

baukje.bruinsma@schouwen-duiveland.nl

Meer informatie over Traject Energieke Gemeenten

Kijk op www.zeeuwsenergieakkoord.nl/participatie

Hier vind je ook (informatie over) de drie ontwikkelde hulpmiddelen voor inwonerparticipatie in de warmtetransitie:

- Sociale Warmte Atlas Zeeland: www.zeeuwsenergieakkoord.nl/participatie/sociale-warmte-atlas-zeeland
- Participatie Toolkit: www.zeeuwsenergieakkoord.nl/participatie/toolkit
- Doe & Leer Lab: www.zeeuwsenergieakkoord.nl/participatie/doe-leer-lab

